

Przeciwdziałanie zjawiskom korupcyjnym w obszarze szkolnictwa wyższego

Warszawa, 13 listopada 2019 roku

Rządowy Program Przeciwdziałania Korupcji na lata 2018-2020

w Planie działań **zadania** przewidziane
dla właściwych Członków Międzyresortowego Zespołu
ds. Koordynowania i Monitorowania Wdrażania RPPK 2018-2020
(ministrów i kierowników urzędów centralnych)
obejmują:

- wdrożenie stałych, cyklicznych programów edukacyjnych oraz szkoleń w zakresie etyki, przeciwdziałania korupcji i konfliktowi interesów,
- opracowanie i wdrożenie edukacyjnych programów sektorowych przez poszczególne resorty i urzędy centralne, skierowanych również do instytucji podległych lub nadzorowanych.

Oczekiwania uczestników szkolenia

Cel szkolenia

Wypracowanie właściwego sposobu postępowania wobec zjawisk korupcyjnych mogących wystąpić w związku z pełnieniem funkcji publicznej.

Nabyte umiejętności

- Jak postępować w przypadku znalezienia się w sytuacji korupcyjnej.
- Jak przeciwdziałać/ograniczać ryzyko wystąpienia korupcji (jako pracownik i jako przełożony).

Zadanie

- Podaj Twoją definicję korupcji.

Definicja korupcji (słownikowa i legalna)

Według słownika języka polskiego korupcja oznacza zepsucie, demoralizację społeczną, przekupstwo.

Definicja legalna korupcji została uregulowana w ustawie o CBA.

Korupcja, w rozumieniu ustawy o CBA (art. 1 ust. 3 a), jest czyn:

- polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;

Definicja korupcji (legalna) c.d.

Korupcja, w rozumieniu ustawy o CBA, jest czyn:

- polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;

Definicja korupcji (legalna) c.d.:

Korupcja, w rozumieniu ustawy o CBA, jest czyn:

- popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;

Definicja korupcji (legalna) c.d.:

Korupcja, w rozumieniu ustawy o CBA, jest czyn:

- popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowania propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Ważne pojęcia

- 1) osoba pełniąca funkcję publiczną
- 2) przyjęcie korzyści
- 3) korzyść majątkowa
- 4) korzyść osobista
- 5) korzyść na rzecz innej osoby
- 6) przyjęcie obietnicy korzyści
- 7) czynność służbowa
- 8) uzależnienie wykonania czynności służbowej
- 9) żądanie korzyści
- 10) związek z pełnieniem funkcji publicznej
- 11) zachowania stanowiące naruszenie przepisów prawa

Zadanie

- Czy wszystkie osoby zatrudnione w uczelniach wyższych można uznać za osoby pełniące funkcję publiczną?

Ad. 1) Osoba pełniąca funkcję publiczną

– art. 115 § 19 Kodeksu karnego

- funkcjonariusz publiczny,
- członek organu samorządowego,
- osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe,
- inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową.

Funkcjonariuszem publicznym jest:

- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
- poseł, senator, radny,
- poseł do Parlamentu Europejskiego,
- sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy,
- osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych,

Funkcjonariuszem publicznym jest (c.d.):

- osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie funkcje usługowe,
- osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej,
- funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej,
- osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie,
- pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

- pojęcie funkcjonariusza publicznego zawiera się w pojęciu osoby pełniącej funkcję publiczną,
- funkcjonariuszowi publicznemu przysługuje wzmożona ochrona prawna, w przypadku niektórych przestępstw (naruszenie nietykalności osobistej, zniesławienie) ale też ustawodawca nakłada na te osoby dodatkowe obowiązki wynikające z przepisów kodeksu karnego .

Ad. 2) Przyjęcie korzyści

- polega na wzięciu czegoś, odebraniu itp.
- może ono przybrać postać materialną (np. banknoty wręczone do rąk) albo niematerialną (np. przelew na rachunek bankowy).

Ad. 3) Korzyść majątkowa

- to zysk w zakresie dóbr materialnych,
- ma charakter majątkowy, gdy ma wartość ekonomiczną, czyli taką, której wielkość może być wyrażona w pieniądzu, a ponadto gdy za pomocą danego dobra można zaspokoić określoną potrzebę materialną,
- może wyrażać się zwiększeniem aktywów, czyli przysporzeniem majątku, lub zmniejszeniem pasywów majątkowych, oznaczającym zmniejszenie obciążeń lub uniknięcie strat.

Wartość korzyści majątkowej

- dla zakwalifikowania korzyści majątkowej jako łapówki nie ma znaczenia wartość (minimalna) tej korzyści.

Ad. 4) Korzyść osobista

- to pożytek nie mający charakteru majątkowego, tzn. nieprzeliczalny na pieniądze,
- w wielu przypadkach nie jest łatwo odróżnić korzyść majątkową od osobistej, bowiem niektóre korzyści zaspokajają zarówno potrzeby materialne, jak i niematerialne (np. awans służbowy, przyjęcie do pracy czy atrakcyjny wyjazd bez ponoszenia opłat).

Ad. 5) Korzyść na rzecz innej osoby

- **nie ma znaczenia okoliczność**, że korzyść w rezultacie odniosła nie sama osoba pełniąca funkcję publiczną, lecz inny podmiot.
- **korzyść** majątkowa lub osobista **może być udzielona sprawcy** przestępstwa korupcyjnego **lub na rzecz kogo innego** (członka rodziny lub innej osoby przez niego wskazanej).

Obietnica

- rozumiana jest jako zapewnienie zrobienia, załatwienia lub wręczenia komuś czegoś.

Ad. 6) Przyjęcie obietnicy

- polega na zaakceptowaniu złożonej propozycji, przy czym stwierdzenie, że doszło do przyjęcia obietnicy może być utrudnione ze względu na formę lub sposób jej akceptacji,
- przyjęcie obietnicy nie musi zostać wyrażone werbalnie, może nastąpić poprzez gest (np. skinienie głową).

Ad. 7) Czynność służbowa

- jest nią każda czynność mieszcząca się w granicach uprawnień i obowiązków osoby pełniącej funkcję publiczną.

Ad. 8) Uzależnienie wykonania czynności służbowej

- polega na zrozumiałym przekazaniu informacji, że czynność zostanie wykonana dopiero wtedy, gdy osoba pełniąca funkcję publiczną otrzyma korzyść albo obietnicę jej otrzymania.

Dwuznaczne i nieetyczne propozycje

- Propozycje korupcyjne nie muszą być składane wprost (*„Czy nie dałoby się tego jakoś załatwić?”*)
- Możesz być wcześniej testowany, czy zechcesz przedyskutować taką ofertę (*„Podobno na uczelniach państwowych zarabia się dwa razy mniej niż w prywatnych?”*)
- Wstępem mogą być propozycje nieetyczne, które nie mają charakteru kryminalnego
- Często mogą to być drobne nadużycia funkcji lub przywilejów albo sytuacje wywołujące konflikt interesów (*„U nas każdy tak robi”*)

Ad. 9) Żądanie korzyści polega na:

- stanowczym, zdecydowanym lub kategorycznym żądaniu czegoś przez osobę pełniącą funkcję publiczną.

Różnica pomiędzy „uzależnieniem wykonania czynności służbowej” a „żądaniem korzyści” polega na tym, że **uzależnić** od czegoś wykonanie czynności można tylko **przed** podjęciem tej czynności, natomiast **żądanie** może się pojawić w każdej fazie dokonywania czynności służbowej – **przed, po i w trakcie**.

Ad. 10) Związek z pełnieniem funkcji publicznej

- jest stosunkiem pomiędzy zachowaniem korupcyjnym a pełnieniem funkcji publicznej,
- nie musi dotyczyć konkretnej decyzji w sprawie,
- może też polegać na zapewnieniu sobie przychylności osoby pełniącej funkcję publiczną, na którą liczy udzielający korzyści w przyszłości.

Ad. 11) Zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa

- obejmuje wszelkie obowiązujące normy prawne, w tym również takie, które wynikają z aktów normatywnych o charakterze wewnętrznym.

Przestępstwa korupcyjne stypizowane w Kodeksie karnym

1) sprzedajność (łapownictwo bierne) - art. 228 §1 kk

Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawiania wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§3. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§4. Karze określonej w §3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda.

§5. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Reguła wzajemności

Jeśli ty zrobisz dla mnie coś dobrego, to ja także zrobię coś dobrego dla ciebie

- Powszechnie stosowana w marketingu (darmowe próbki, drobiazgi promocyjne, degustacje itp.)
- Poczęstunki, prezenty z logo firmy, wycieczki zaproszenia na imprezy itp. dla partnerów biznesowych

Przestępstwa korupcyjne stypizowane w Kodeksie karnym (c.d.)

2) przekupstwo (łapownictwo czynne) – art. 229 §1

Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa, aby skłonić osobę pełniącą funkcję publiczną do naruszenia przepisów prawa lub udziela albo obiecuje udzielić takiej osobie korzyści majątkowej lub osobistej za naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Kto osobie pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Łapówkarstwo – transakcja „coś za coś”:

- Przyjęcie / żądanie korzyści lub obietnicy
- Majątkowej lub osobistej
 - za działanie w wykonywaniu funkcji publicznej (np. wydanie decyzji, przyznanie zamówienia, przyspieszenie załatwienia sprawy)
 - za zaniechanie działania (np. odstąpienie od kontroli czy ukarania mandatem)

Klauzula niekaralności - art. 229 § 6 kk

Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1-5, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Przestępstwa korupcyjne stypizowane w Kodeksie karnym (c.d.)

3) płatna protekcja - art. 230 § 1 kk

Kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Przestępstwa korupcyjne stypizowane w Kodeksie karnym (c.d.)

4) czynna płatna protekcja, handel wpływami - art. 230a § 1 kk

Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, polegające na bezprawnym wywarceniu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Klauzula niekaralności - art. 230a § 3 kk

Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Przestępstwa korupcyjne stypizowane w Kodeksie karnym (c.d.)

1) przekroczenie uprawnień - art. 231 § 1 kk

Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Zadanie

Czy członek komisji przetargowej powinien się wyłączyć, jeśli łączy/-ła go z członkiem zarządu wykonawcy poniższa relacja?

- ☐ Razem studiowali prawo (ta sama grupa).
- ☐ Studiowali prawo na tej samej uczelni, różne lata.
- ☐ Prowadzili 10 lat temu wspólną kancelarię prawną.

(art. 17 ust. 2 ustawy Prawo zamówień publicznych stanowi m.in., że wyłączeniu podlega pracownik, który pozostaje z wykonawcą w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności)

Niekaralne formy korupcji

- **nepotyzm** - oznacza nadużywanie zajmowanego stanowiska przez daną osobę poprzez protegowanie krewnych, czyli faworyzowanie, które opiera się na pokrewieństwie (koneksje są ważniejsze niż kompetencje danej osoby),
- **kumoterstwo** – wzajemne popieranie się ludzi związanych przynależnością do jakiejś grupy czy pokrewieństwem, zwykle dla osiągnięcia pozycji społecznej lub korzyści materialnych, nie opierające się na ocenie wartości tych osób, lecz na fakcie znajomości,

Niekaralne formy korupcji (c.d.)

- **konflikt interesów** – występujący wtedy, gdy w kolizję wchodzi interes prywatny i odpowiedzialność publiczna osoby czy instytucji mającej władzę podjąć konkretną decyzję.
 - a) każdy ma prawo żądać od ciebie, abys był wobec niego uczciwy i bezstronny,
 - b) sprawdzaj, czy prywatne interesy twoje lub twoich bliskich nie pozostają w konflikcie z twoimi obowiązkami służbowymi,
 - c) jeżeli uznasz, że istnieje konflikt interesów, niezwłocznie poinformuj o tym swojego przełożonego.

Konflikt interesów – wywołanie długu wdzięczności:

- wręczanie / przyjęcie
 - prezentu, świadczenia, przysługi
 - nie ma związku z konkretnymi czynnościami służbowymi
-
- ma wywołać u osoby pełniącej funkcję publiczną reakcję wzajemności
 - w konsekwencji zaburzyć bezstronność w przyszłości
 - wywołuje **potencjalny i postrzegany konflikt interesów**

Zadanie

Jakie znasz sposoby ograniczenia ryzyka korupcji?

Sposoby ograniczania ryzyka korupcji

- nie przyjmuj prezentów,
- nigdy nie sprawiaj wrażenia, że jesteś otwarty na przyjmowanie prezentów, nawet drobnych,
- zwracaj lub odsyłaj prezenty,
- zapobiegaj wzajemnemu przenikaniu się interesów prywatnych i służbowych,
- zachowania niewłaściwe i naganne powinny być nagłaśniane,
- świeć przykładem (przełożeni powinni dawać przykład i pokazywać podwładnym, że nie tolerują ani nie wspierają korupcji, a także sami jej nie ulegają).

Zadanie

- interesant wręcza ci prezent (czekoladki, koniak, wino) w obecności twoich współpracowników lub innych interesantów. Odmawiasz, ale on zostawia prezent na twoim biurku i wychodzi.

Co powinieneś zrobić?

- reprezentowałeś Uczelnię na uroczystości okolicznościowej (np. obchody rocznicy Odzyskania Niepodległości przez Polskę), na której wygłosiłeś referat. Po wygłoszeniu referatów wszyscy prelegenci otrzymali od organizatora prezenty, tj. wieczne pióra o wartości 1.500,00 zł.

Co powinieneś zrobić?

Zadanie

Targi organizuje podmiot komercyjny.

Co powinieneś zrobić, jeśli:

- otrzymujesz zaproszenie na targi z pokryciem przez organizatorów kosztów podróży i zakwaterowania
- otrzymujesz zniżkę na noclegi oferowaną przez hotel dla uczestników targów
- otrzymujesz zniżkę na bilet oferowany przez przewoźnika dla uczestników targów
- jesteś zwolniony z opłaty wejściowej (bezpłatna karta wstępu)
- otrzymujesz zaproszenie do udziału w kolacji wydawanej przez organizatora targów, przewidzianej oficjalnym programem
- otrzymujesz zaproszenie do udziału w uroczystym obiedzie, przewidzianym w programie, wydawanym przez honorowego gościa targów, z którym uczelnia stale współpracuje

Dwuznaczne i nieetyczne propozycje

Właściwa reakcja:

1. szybka (nie pozwalamy, aby temat był rozwijany),
2. jednoznaczna,
3. proporcjonalna,
4. asertywna (zdecydowana i uprzejma).

Przykłady:

- „Nie wiem, do czego zmierzasz, ale ja zawsze działam zgodnie z procedurami, kończymy te dywagacje”;
- „Nasze zasady tego nie dopuszczają a ja ich przestrzegam, na nic się nie dam namówić, skończmy ten temat”;
- „Ja się na to nie skuszę, cenię swoją pracę i mam swój honor”.

Sposób postępowania

- odmów (w taki sposób, aby nie pozostawić wątpliwości proponującemu), jednocześnie poinformuj, że takie zachowanie może być potraktowane jako przestępstwo korupcyjne,
- nie rozmawiaj w cztery oczy, postaraj się aby podczas dalszej rozmowy była obecna inna osoba/pracownik, która będzie świadkiem,
- nie przyjmuj korzyści albo jej obietnicy,
- zgłoś przełożonemu lub innej osobie z kierownictwa fakt złożenia propozycji korupcyjnej lub próbę wręczenia korzyści,
- możesz dokonać ujęcia osoby, czyli tzw. zatrzymania obywatelskiego (np. przy pomocy służby ochrony),

Sposób postępowania

- nie lekceważ,
- powiadom i współpracuj z organami ścigania/właściwą służbą,
- przekaz w ręce organów ścigania,
- nie próbuj samodzielnie „zabezpieczyć” łapówki,
- opisz zdarzenie w notatce służbowej dla przełożonego z zachowaniem zasady tzw. siedmiu złotych pytań (kto? co? gdzie? kiedy? w jaki sposób? czym? dlaczego?),
- **działaj niezwłocznie!!!**

Zadanie

- Podaj przykłady rozwiązań wewnętrznych na uczelni mogących stanowić przykład dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania korupcji.

Przykłady rozwiązań wewnętrznych w uczelni mogących stanowić przykład dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania korupcji

- istnienie sformalizowanych procedur opisujących sposób postępowania (polityka antykorupcyjna, procedura obiegu dokumentów, kodeks etyki zawodowej),
- organizowanie i przeprowadzanie wewnętrznych szkoleń,
- powołanie dedykowanych stanowisk pracy (pełnomocników) lub zespołów odpowiedzialnych za gromadzenie i analizowanie informacji o zdarzeniach o charakterze korupcyjnym,
- prowadzenie uczelnianego rejestru korzyści,
- stosowanie zasady „dwóch par oczu”,
- system sprawozdawczości,
- rotacja w ramach zespołów pracowniczych,
- podział odpowiedzialności za realizowane zadanie.

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

- 1) miej świadomość**, że zachowanie przełożonego odgrywa ogromną rolę w przeciwdziałaniu korupcji, kierując pracą podległych pracowników, powinieneś stanowić dla nich przykład. Korupcja rozwija się tam, gdzie:
- nadzór służbowy i merytoryczny jest niedostateczny,
 - istnieje zbyt duże zaufanie do podwładnych, a także długoletnich lub wysoko wyspecjalizowanych pracowników,
 - przełożeni dają zły przykład,
 - brak jest reakcji w przypadku wykrycia zachowania nieuczciwego, tym samym efekt odstraszenia nie zadziałał,

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

- 2) rozmawiaj** (rozmowa ułatwi ci zidentyfikowanie obszarów zagrożonych, a dobry kontakt z pracownikami pozwoli ci zapobiec wielu niepotrzebnym problemom). Analizuj zagrożenia, które wystąpiły w innych jednostkach wykonujących podobne zadania. W szczególności:
- uwzględniaj fakt, że pojedynczy pracownicy są bardziej zagrożeni korupcją,
 - uwzględniaj służbowe i prywatne problemy swoich pracowników,
 - stosuj środki zaradcze, jak np. nie przydzielaj pracownikowi zadań, które prowadzą do konfliktu interesów,
 - zwróć uwagę na osobiste słabości pracownika (uzależnienie od alkoholu, zamiłowanie do drogich hobby, nadmierne zadłużenie), tacy pracownicy nie powinni być zatrudniani w dziale zakupów, zamówień publicznych.

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

3) obserwuj (istnieje wiele symptomów, które możesz zaobserwować w zachowaniu twojego podwładnego, przy czym symptomy mogą dotyczyć osoby pracownika lub realizowanych przez niego zadań). **W odniesieniu do pracownika zwróć uwagę na:**

- sytuację finansową (nieuzasadniony wysoki standard życia lub problemy finansowe),
- podejmowanie innej działalności zarobkowej bez wymaganego zezwolenia lub poinformowania przełożonych,
- nietypowe zachowanie (wynikające z faktu, że pracownik jest szantażowany lub ma nieczyste sumienie); coraz większe zamknięcie w sobie,
- nagłą zmianę zachowania wobec kolegów i przełożonych,
- obniżenie lub brak identyfikacji z pracodawcą lub wykonywanymi zadaniami,
- uzależnienia: alkohol, narkotyki, hazard,
- chęć imponowania, chwalenie się kontaktami służbowymi i prywatnymi,
- kontakty prywatne (zaproszenia, działalność pozazawodowa, umowy doradcze lub rzeczoznawcze, udziały kapitałowe),

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

- przyjmowanie korzyści od osób trzecich (specjalne ceny przy zakupach, przyjmowanie obiadów w drogich restauracjach, zaproszeń na imprezy prywatne lub biznesowe),

W odniesieniu do zadań realizowanych przez pracownika:

- niestosowanie się do obowiązujących przepisów prawa,
- przyzwolenie na uchybienia, w szczególności na zachowania sprzeczne z prawem lub budzące wątpliwości,
- dopuszczanie się „drobnych nieprawidłowości”,
- różnice między faktycznym przebiegiem procedury a późniejszym jej udokumentowaniem,
- niespójną ocenę sytuacji i decyzję przy takim samym stanie faktycznym, lecz różnych wnioskodawcach,
- nadużywanie kompetencji decyzyjnych,
- celowe unikanie kontroli,
- zabieganie o realizację konkretnych zadań,

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

- nieinformowanie o wszystkich podejmowanych działaniach,
- niechęć do uzasadniania swoich decyzji,
- stronniczość w przypadku niektórych wnioskodawców lub oferentów,
- bagatelizowanie zasady oszczędności, racjonalności wydatkowania środków publicznych,
- próby wywierania wpływu na decyzje w przypadku zadań, które należą do zakresu odpowiedzialności danego pracownika, a mają znaczenie dla interesów osób trzecich,
- nieuzasadnioną niechęć pracownika do zmiany zakresu zadań lub przeniesienia, w szczególności gdy wiążą się z awansem lub podwyżką wynagrodzenia.

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

4) zapobiegaj (jesteś zobowiązany do działania zgodnego z zasadami etyki zawodowej oraz zapobiegania korupcji, w tym podnoszenia świadomości swoich podwładnych).

W przypadku realizowania spraw w najbardziej korupcjogennych obszarach:

- nie działaj rutynowo,
- informuj pracowników o zagrożeniach korupcyjnych,
- żądaj od pracowników informacji o stanie realizowanych zadań,
- wprowadź dodatkowe obowiązki związane ze sprawozdawczością wykonywanych zadań,
- realizuj zasadę wielu par oczu,
- zmieniaj skład zespołów, grup roboczych (o ile to możliwe),
- wzmacniaj nadzór służbowy i merytoryczny,
- korzystaj z kontroli i audytu wewnętrznego,

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

5) stosuj nadzór służbowy i merytoryczny (obydwa rodzaje nadzoru należą do twoich obowiązków jako przełożonego).

W ramach nadzoru możesz:

- zoptymalizować kontrolę procedur, np. poprzez wbudowanie w nie mechanizmów kontrolnych (dwukrotne sprawdzanie),
- unikać odgradzania się lub nadmiernego usamodzielniania się poszczególnych pracowników,
- zwracać baczną uwagę na symptomy korupcji,
- poprzez wyrywkową kontrolę sprawdzać, czy pracownicy nie wykraczają poza swoje kompetencje,
- badać zadowolenie z realizacji obowiązków i zadań służbowych podwładnych poprzez rozmowy z interesantami, studentami,
- zapewnić przejrzystość procesu podejmowania decyzji.

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

- 6) reaguj** (w przypadku uzasadnionego podejrzenia korupcji zastanów się nad podjęciem odpowiednich do zaistniałej sytuacji działań), w szczególności:
- odebranie pracownikowi niektórych bieżących lub zakończonych spraw,
 - zakaz dostępu do akt,
 - zabezpieczenie miejsca pracy, notatek dotyczących spraw służbowych lub narzędzi pracy (komputer, nośniki pamięci, pendrive),
 - wszczęcie kontroli wewnętrznej,
 - zawiadomienie odpowiednich służb/organów ścigania.

Rola przełożonego w przeciwdziałaniu korupcji

7) **informuj i współpracuj** z właściwymi służbami/organami ścigania.

- jeżeli stoisz na czele instytucji państwowej spoczywa na tobie prawny obowiązek zawiadomienia organów ścigania o przestępstwie, o którym dowiedziałeś się w związku z działalnością twojej instytucji,
- oprócz powiadomienia właściwych służb/organów ścigania, masz obowiązek przedsięwziąć niezbędne czynności, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa,
- zaniechanie obowiązku prawnego zawiadomienia o przestępstwie może pociągnąć za sobą odpowiedzialność dyscyplinarną lub karną, określoną w kodeksie karnym.

Rola organizacji jako całości w przeciwdziałaniu korupcji

- 1) **kierownictwo i pracownicy** powinni działać wspólnie i według zgodnie ustalonych zasad (polityki antykorupcyjnej), która powinna uwzględniać strukturę organizacyjną i specyfikę merytoryczną jednostki.
 - regularnie dokonywać analizy ryzyka zagrożeń korupcyjnych i systematycznie ją aktualizować,
 - ustalić jakie zmiany przeprowadzić w strukturze organizacyjnej, podległości służbowej, zakresach obowiązków pracowników, w sposobie dokumentowania realizowanych zadań, w obiegu dokumentacji,
- 2) **zatrudnienie lub wyznaczenie osoby** lub powołanie zespołu odpowiedzialnego za realizowanie zadań z zakresu prewencji korupcji, w szczególności:
 - przyjmowanie sygnałów o zdarzeniach korupcyjnych lub innych nieprawidłowościach,
 - analizowanie i wskazywanie obszarów zagrożonych ryzykiem korupcji,

Rola organizacji jako całości w przeciwdziałaniu korupcji

- obserwowanie symptomów korupcji,
- prowadzenie szkoleń dla kierownictwa i pracowników,
- współpraca z właściwymi służbami/organami ścigania,
- prowadzenie działalności informacyjnej na temat przeciwdziałania korupcji,

3) podnoszenie świadomości pracowników (szkolenia, informowanie o zaistniałych przypadkach zdarzeń korupcyjnych i podjętych krokach zaradczych).

Powody zgłaszania korupcji

- **społeczny obowiązek** (cięży na każdej osobie fizycznej, która uzyskała informację o popełnionym przestępstwie korupcyjnym),
- **prawny obowiązek** (spoczywa na instytucjach państwowych i samorządowych, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa korupcyjnego),
- **ochrona samego siebie** (jeśli nie zgłosisz faktu zaistnienia przestępstwa korupcyjnego, możesz narazić się na odpowiedzialność karną),
- **ochrona współpracowników** (osoba korumpująca może próbować wręczyć korzyść innemu pracownikowi uczelni),
- **pomoc właściwym służbom/organom ścigania.**

Pamiętaj

- ustalenie i przyjęcie polityki antykorupcyjnej nie jest dowodem na to, że w instytucji/organizacji wystąpiły przypadki zdarzeń korupcyjnych,
- ustalenie i przyjęcie polityki antykorupcyjnej potwierdza jedynie, że instytucja/organizacja potrafi i próbuje oszacować istniejące ryzyko, aby w przyszłości wyeliminować tego typu zdarzenia.

Zadanie

- Wskaż zagadnienia jakie powinna regulować polityka antykorupcyjna wprowadzona w uczelni.

Data: 13/11/19

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ.